

Este Oratorio he de Melchior
da Guerra.

STP. 170

CF
22/01/1924

Nº 320
IX - E - 25

—

D.
HIERONYMI

OSORII LUSITANI

Episcopi Syluensis, de Regis institu-
tione & disciplina, lib. VIII.

AD
SERENISSIMUM ET INVICTISSI-
MUM PORTUGALIAE REGEM SEBASTIANVM,
E. N. I.

*Quibus accessit eiusdem Authoris episto-
la ad Elisabetham Angliae Reginam.*

landi no. do, Prin-

320

INSTITUTO DE HISTORIA DA EX-
PANSAO DO COLONIALISMO
Faculdade de Letras - Coimbra

Cum gratia & priuilegio
Regum
SEBAST. R. PORT. ET PHIL. R. CATHO.

OLYSIPPONÆ,
Ex officina Ioannis Hispani.

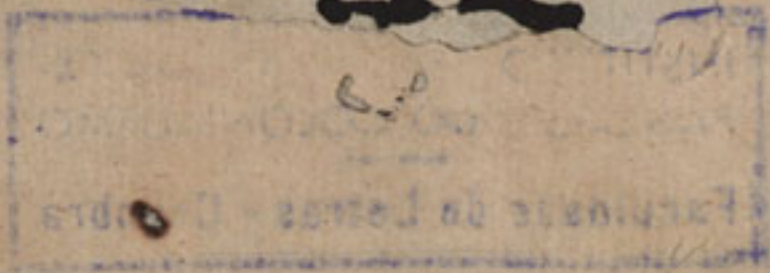
1572.

Tassado em papel.

He de JB da primeira

¶ Ego F. Bartholomeus Ferreira: Clarissimi Principis Hen-
rici, Cardinalis, Lusitaniæ supremi Inquisitoris iussu, & consi-
lij generalis Sancte Inquisitionis, summa animaduersione ac
studio: recognoui opus, R. D. Hieronymi Osorij Episcopi Syl-
uenfis, & nihil in eo offendi, quod fidei catholicæ & pijs mori-
bus aduersetur: in quo quidem opere diligēs lector, pectus ve-
re Christianum: singularemq; eruditionem, admirabili oratio-
nis facultate exornatam, facillè deprehendet. Cæterum cum
hæc omnis tam longa de Regis institutione disputatio, inter
quatuor personas dialogorum more versetur: studiosum le-
ctorem admonendum duxi, ne quibusuis sententijs eorum qui
loquuntur fidem prorsus adhibeat: donec autor operis quid in
ijs, vel probandum, vel improbandum, sit, deffinierit. Quæ dif-
finitio nonnunquam paulo longius dilata, consequentibus li-
bris reseruatur. Hoc enim argumentum octo libris qui hoc vo-
lumine continentur absoluitur. Quocirca dignissimum censeo:
vt hoc tam præclarum opus typis committatur. In cuius rei fi-
dem, iuxta X. reg. indicis sacri Concilij Tridentini, in fronte
libri subscripsi. 29. Augusti. 1571.

F. Bartholomeus Ferreira.

SEBASTIÃO FORTE E SILVA CALMO

OLYMPIONA
Ex officio Iohannis Baptistæ

Talado

AD SERENISSIMUM
ET INVICTISSIMUM PORTV-
GALIAE REGEM SEBASTIANVM

E. N. I.

De Regis institutione & disciplina,
Hieronymi Osorij Episcop.
Syluensis.

Liber primus.

QVAM MVLTAMA-
la, in res humanas inuexe-
rit, regnandi libido, Prin-
ceps inuicentissime, Rerū.
cōuersiones, Imperiorūq;
maximorū ruinae, & sum-
morum Regum clades fu-
nestissimae declarant. quae enim gens rerum gesta-
rum gloria praestans, non hoc morbo cōcidit? quod
Regnum tantis opibus floruit: vt non hac tandē cu-
piditate funditus euersum, & extinctum sit? Plenae
historiae sunt, ne scenae quidem de hoc tanto malo
filēt: vita etiam cōmunis, huius tam dirae pestis exē-
pla propē quotidiana suppeditat: & quod est magis

DE REG. INSTITVT. ET

admirandum, cum omnibus propofita fit vita fe-
 cura atq; tranquilla, & omnes videant, quam mul-
 ta pericula illis intendantur, qui multis imperant:
 & quantis curis impliciti sint omnes, qui in Regia
 sede locati sunt: ita tamen quidam per omnes fla-
 mas, regnandi cupiditate incenfi rapiuntur: vt nul-
 lus metus, nulla verecundia, nulla religio eos im-
 pediat, quò minus omnia tetra facinora machinè-
 tur. Primùm enim leges, in quibus falus patriæ fita
 est, odio nimis acerbo perfequuntur: omnes magi-
 stratus extinctos, atque deletos cupiunt: principi-
 bus infidias parat: Remp. temeritate & amètia per-
 turbant: vt sic tandem omnibus præfidijs publicæ
 libertatis, per summum scelus ereptis, ipsi soli in
 Repu. dominantur: quin etiam multi, vsq; eò pro-
 gressi sunt, vt non solum ciues, focios, cognatos,
 fratres, amicos: sed etiam liberos, atq; parètes im-
 manissimè trucidarent, & in res etiam sacrosan-
 ctas, omniq; religione munitas inuecti, sanctissi-
 mum Dei numen, præ sua effrenata cupiditate cõ-
 temnerent. Vnde colligitur, nihil esse tam sancto
 iure vallatum, aut tanta religione septum, quòd
 non perrumpat, atque disturbet ambitio. Accedit
 quo magis id dolendum fit, quòd ij plerumq; hoc
 oppressi morbo, in patriam teterrimi sunt, qui
 maximè benefici atque salutares esse potuissent: fit
 enim

Scint

mataro espada
 cendo.

enim

enim plerumq; vt illi potissimum ambitione præcipites, ad omne facinus stimulentur, qui animo maximo sunt, & ea de causa potuissent multò facilius patriæ salutem tueri, atq; conseruare. magnus enim animus si modo, atq; ratione vacat, ita turbatur, & ruit; vt quocumq; impetum dat, horrendas strages efficiat. Adiuuat autem eorum, qui ad summos honores aspirant insaniam, multitudinis error, atq; dementia: quæ sæpè numero nullum scelus detestabile iudicat, quòd regnandi causa susceptum sit. illa igitur Eteoclis sententia, quæ est apud Euripidem, qua scelus suum minime purgat, sed ex scelere laudem querit; eò quòd per illud sibi ad Regnum viam munierit; in multorum sermone atque prædicatione versatur. Quamuis igitur is, qui ad Regnum iter affectat, parentibus aut fratribus vitam eripiat, & in suorum sanguine atq; sede bacchetur, vt ea ratione facilius Imperio potiatur: tamen vt vir animi maximi, imperioq; dignissimi, à multis laudari solet. his autem sermonibus inflati quidam, nullam sibi iniquitatem, & iniuriam dedecori fore suspicantur, ex qua possint, ad aliquem gradum imperij, & amplissimi honoris ascendere. Vnde concludi potest, nihil esse animo, si non fuerit *maximo* ratione temperatus, rebus humanis infestius. Vt autem illis, qui ita sunt affecti omnia procedant vt volunt, & imperia quæ nimis sitienter appetunt,

facilè consequantur, quos tandem fructus, ex im-
 perio suo percipient? curas, sollicitudines, angores,
 vitam molestissimis negotijs implicatam, iniquis-
 sima postulata, districtum animum, & inter offen-
 sionis metum, & rei familiaris atq; publicæ diligē-
 tiam, miserabiliter hæsitatem. si omnia latronibus
 suis largiuntur, opes suas profundi sentiunt: si eis
 aliquid denegant, hostes in se concitant, illos ipsos,
 quorum se fide communierant: si Regni admini-
 strationem familiaribus suis permittunt, omnia
 Regni præsidia dilabuntur: si per se omnia curare
 volunt, inanè curam, & sine vlllo fructu percipiunt,
 horamq; nullam habent metu, & sollicitudine li-
 beram. sic autem fit, vt multi qui Principes haberi
 volunt, nulla in re, neque domi, neque foris con-
 quiescant ~~in~~ ~~ullam~~ vitæ suauitatem gustent: nulla
 voluptate ~~in~~ ~~nimo~~ libero, atque soluto perfruantur.
 Adde nunc inuidiæ fraudes inexpiabiles: adde sce-
 leratorum hominū proditiones: adde formidines,
 horrores atque pericula; quibus amplissimus ille
 locus obsessus est: adde postremò diros casus, qui-
 bus magnorū Principū vita sæpè cōcluditur. Quid
 nā igitur esse causæ putem, cur cū oēs videāt, ni-
 hil esse magis expetendū, quàm placidæ, quietæ, &
 tranquillæ vitæ cōstantiā: sint tamen ita multi, qui
 nullo modò quietem pati possint, eamq; vitā mo-
 dis omnibus expetant, quæ est pacis & tranquilli-
 tatis

511
 8 5

tatis

tatis experts, & periculosis admodum tēpestatibus,
 in diuersas partes iactata? Num eam pestem à na-
 tura datam hominibus, vt hac cupiditate cæci, de-
 ficiant à mēte, & spōte atq; volūtate sua præcipites,
 in miserā sēpiternā irruāt? Nullo modò: nec enim
 est, illius summi cōditoris & Dñi, qui naturā vni-
 uersam finxit, pestē hominibus machinari. homi-
 num tamen incōsiderata temeritate fit, vt naturæ
 principia, quæ ad salutem & honestatem data sunt,
 ad perniciē & ignominiam conferātur. Nec enim
 impetus animi, Regnum appetētis vituperādus est:
 sed mentis cæcitas, quæ illo impetu vti nōscit: & dū
 Regnum sibi parare nititur, seruitutis miserrimæ
 vinculis alligatur. Est namq; in animis nostris in-
fitum quiddam generosum, excellum atq; magni-
ficum, dignitatis appetēs, imperādi studio incēlum:
 nullos labores dum modò gloriosi sint, nulla vitæ
 pericula honestatis gratia recusans. Non enim ad
 otium, & ignauiam, nec ad futiles & inanes volu-
 ptates: sed ad officiū, & industriam, & animi cōten-
 tionem: sed ad decus & honestatem, quæ labore &
 studio cōparatur, nati, suscepti, ab ipsaq; natura im-
 buti & instituti sumus. Quo fit, vt cū nemo benè
 à natura informatus, otiiū & securitatē, honestis la-
 borib⁹ anteponat: tū illi, qui maiore animo sunt,
 otiiū mortis instar esse putēt, eaq; ratione imperare
cupiant: vt virtutis & industriæ suæ fructum per-
cipiant,

+

studii
sint

+

otium

sub

a +

cipiant,

amico parcant, dum vel aliquid ab illo sperant: vel opes illius ita munitas esse putāt, vt nō facilē labefieri posse cōfidāt. vbi verò primū illius euertēdi facultatē oblatam vident, eā minimē prętermittūt. Sic autē fit vt status Reip. paulatim cōmutetur: nomen enim tantū Regni manet, re autē vera paucorum potestas instituitur; intolerabilis enim potentia ad paucissimos homines defertur. Dum igitur qui Regis nomē obtinet, in voluptatibus ætatem cōterit: dū somno desidiaq; torpet: dū ita suam personā in negotijs interponit, vt semper suis familiarib⁹ obsequatur: illi interim moderatores Reip. ita se gerūt, vt omnia venalia proponāt, & mercatū instituant omniū curationū & munerū. Sic autem silent leges, tolluntur iudicia, libertas eripitur, avaritia dominatur: neq; solū viduæ atq; pupilli, & reliqui qui propter imbecillitatē obnoxij sūt iniurię, sed potentiores etiam vexātur, & multa incōmoda patiuntur. cū enim inciderint in offensionem eorum qui tenent omnia, necesse est vt omnium fortunarum periculum adeant: omnes igitur illis adulentur opus est, illis seruiant, illos muneribus atque donis afficiant, ad illorumq; libidines se totos accōmodent; reliquis autē, qui apud illos in gratia non sunt, ne lamentari quidē liberē calamitatem suam, aut opem contrā illorum potentiā implorare licet. Neq; solū ex omniū subditorū bonis prædas agūt: sed

sed Regis etiam opes, domum auertunt, illiusq; ga-
 zam impune diripiunt; studia verò virtutis & hone-
 statis abiiciuntur. Nec enim ibi frugalitas & cōtinē-
 tia locū habere potest, vbi luxuria immēsa principa-
 tū tenet: nec animi magnitudo, vbi libertas oppres-
 sa est: nec; iustitia, vbi oīa venalia sunt: neq; prudē-
 tia, vbi cūcta temeritate & amētia perturbātur. Iam
 verò liberalitas, & beneficētia & reliquæ eiusmodi
 virtutes, quomodo splēdere possunt, vbi omnia op-
 pressa sunt crudelitatis & auaritiæ dominatu? Ar-
 morū verò vsus penitus obsolescit, irridentur enim
 milites, homines fortes eijciuntur, duces & impe-
 ratores ab hominibus profligatis atq; perditis, ho-
 noribus & emolumentis spoliantur: sic igitur cūm
 ad sceleratorum hominum libidinem res admini-
 strentur, cūm nihil gratis ab illis auferatur, cūm ma-
 gistratus & præfecti non dignitate, sed precio fiāt:
 cūm legū autoritas cōcidat, cūm iudicia nulla sint,
 cūm vbiq; minutæ tyrannides existant, maiorum
 tyrannorum gratia confirmatæ: quæ reliqua spes
 erit populis, tanta importunitate perditis & affli-
 ctis? Omnium pecuniæ in paucorum domibus in-
 cluduntur, opes Regis ipsius cōminuuntur, adulte-
 ria & homicidia impunè suscipiuntur, vniuersa Resp.
 furtis & latrocinijs infesta tumultuatur: tātisq; dis-
 sentionib⁹ laborat, vt diu stare nō possit. Et hæ qui-
 dem sunt artes, quibus illi in pace gubernāt: si pax
 appellari

appellari

appellari potest interitus legum, totius Reip. fœda confusio. Nunc belligerendi rationem videamus. imminet repentè bellū, & hostiū exercitus ad nos oppugnādos summa celeritate cōtendit. Euocentur inquit milites. Qui? Ij ne quibus frequēter illusistis? quorum virtutem contempsistis? quos omni contumelia dignos existimatis? Conscribātur exercitus. Qui exercitus? scurrarum né, atque lenonum, quos fortibus viris exclusis in fidem vestram recepistis? an potiùs mercatorum atque redemptorum, quos auaritiæ ministros habuistis? Arripiantur arma, tela subito comparentur. Quæ arma? quæ tela commemoras? ea né, quæ studio atque vigilantia vestra, situ atque rubigine consumpta sunt? nec armorum vllum studium. nec arma video, neque vires denique quibus arma gestari possint; Omnes enim in quibus inerat aliqua virtutis militaris indoles, cū cernerent à vobis homines fortes irrideri, virtutemq; ludibrio haberi, præmiaq; virtuti debita, flagitiosis & impuris hominibus condonari: abiectis armis sese ad eas artes, quibus effœminantur animi libenter & studiosè contulerunt, vt vestris vestigijs insisterent. Sociorum (inquis) auxilijs à nobis periculum propulsabimus. Miserum, copijs tuis omninò diffidere, externisq; hominibus qui fidē venalem habent, vitam tuam, atque libertatem tuendam credere;

credere;

credere . sed esto , sit aliquod firmum præsidium
 ignauis hominibus , in externo & conducto milite
 collocandum . ex prome igitur pecuniam , vt ho-
 mines quos non Reipubl. caritas , neque insigne
 laudis studium : sed pecuniæ tantum cupiditas , ad
 arma sollicitat , pecuniæ magnitudine feroces effi-
 cias . vndè igitur tantam pecuniam erogabitis ?
 + num ex Regis ærario , quod est partim illius intem-
 perantia , partim auaritia vestra penitus exhaustum ?
 + num ex populis immanitate vestra perditis , qui
 quemadmodum vitam tenuissimè sustentent , ra-
 tionem inire non possunt ? nam illud certè non di-
 cetis , vos vt debitum Principi , qui vos tantis opi-
 bus auxit , officium persoluatis , velle pestem hanc
 à Rep. vestris sumptibus arcere . quæ enim vestra
 sapientia est : credo vos malle cõmuni patriæ incen-
 dio cõflagrare , quàm aliquid pecuniarum , quas sum-
 mo studio coaceruauistis , impendere . Sed demus
 fieri posse , vt in tãto Principis somno & negligẽtia :
 in tanta ministrorum auaritia : in tanta populorum ca-
 lamitate , sit tamen ærarium refertum : quem fructum
 poteris in bello ex ingenti pecunia , sine virtute per-
 cipere ? diuitiæ nãq; quas imbelles homines pos-
 sident , non eorum propriæ : sed hostium potius exi-
 stimandæ sunt ; victorũ enim manubiæ sunt , nõ im-
 becillitatis oppressæ subsidia . tantum enim abest ,
 vt grandis pecunia sine virtutis auxilio opem fe-
 rat

rat ullam: ut maius etiam ruinæ periculum molia-
tur. omnes enim illud bellum libentissimè susci-
piunt, ex quo minimo cum periculo, maxima sibi
belli præmia pollicentur. Quocirca minimè pro-
bo eorum sententiam, qui pecuniam belli neruos
esse dicunt. Bellum enim, non tam pecunia, quàm
virtute conficitur: & virtute pecunia comparatur,
non virtus pecunia. Nec enim Darij gaza Alexan-
dri Magni virtutem oppressit: Alexandri porrò
virtus omni Darij gaza potita est; ex quo sequi-
tur nullum esse firmum præsidium, vbi virtus abest,
in diuitiarum affluentia constitutum. Quid fiet
igitur in bello de Rege ignauo, & imbecillo: diuite
tamen & opulento, cum ab hoste acri, & strenuo
fuerit oppugnatus? profectò nisi pacem ab hoste
auaro & insolente multo auro redemerit, cum om-
ni Repub. sibi commissa funditus interibit. quod
quidem dedecus non dico Principibus, quorum
omne studium est in verissima gloria consumen-
dum: sed omnibus ingenuis hominibus, qui digni-
tatem charam habent, debet esse morte ipsa cala-
mitosius. Non est enim pax fortibus hominibus
auro: sed virtute parieda. Quid illud? quòd in pace
pecunia redempta, nullum est firmum amicitie fœ-
dus: sed perpetuæ seruitutis auctoramentum; ne-
cesse enim erit singulis fermè annis, eadem tribu-
ta pendi: aliter enim nunquam deerunt causæ,
quibus

quibus victor bellum intermissum redintegret: vt illum quem semel perculit, & abiecit, omnibus tandem bonis spoliet. Vbi igitur Rex fuerit mollis & languidus, & veneri deditus, & in Rep. gerenda dissolutus, & in potestate perditorum hominum constitutus: fieri non poterit vt status Reipu. conseruetur; nam nec vllæ opes esse possunt, vbi virtutis studium extinctum est. & quamuis ingentes opes essent à Principe domi recòditæ, nullum esse posset in illis firmum ad pericula depellenda subsidium; imò, quo plures opes sunt iniuria partæ, eò Princeps maiore suorum odio flagrat, & maiore aliorum inuidia premitur, & acrius cupiditatem hostium incendit, & irritat. Hæc quidem mala & alia multa sunt, quæ adulatorum opera Rebuspu. inferuntur, cùm regem mollem atq; desidem nacti fuerint. videte igitur, quã sint semper omní Reip. tetri & infesti, & perniciosi: siue in pace, siue in bello, siue sese ad Regem acrem & impigrum, siue ad desidem & ignauum applicuerint. Non enim ij sunt qui vnum, modo & ratione refrenent: alteri stimulos admoueant: imò contrà, qui animum vehementem & incensum acrius inflamment, & ardentibus furoris & amèntiæ tēdis exagitent. animum verò mollem & languidum, & flagitio corruptum, multò magis mollem & flagitiosum reddant, totiusq; laudis & dignitatis immemorem.

Vt

ardup

Vt autem in fidibus cum nerui nimis intenduntur, aut nimis remittuntur, harmoniam dissolui necesse est: ita cum Rex aut nimis ad vim, ad facinus, ad belli furorem concitatur, aut nimis animo relaxatur, & nimis molliter & delicate se gerit: necesse profecto est, omnem concentum & symphoniam Reip. conturbari. Illud enim nimis, quod tu Menesi omnem vitæ rationem euertere dicebas, adulatorum est proprium: nimis enim laudant, nimis vituperant, nimis erigunt animos, nimis abijciunt, nimis gestiunt, nimis afflicti antur; & ita cum ad Regem accedunt, in quamcunq; partem eum inclinatum vident, nimis eum impellunt, & paululum etiam labatē præcipitant. Quid autem cum Rex non vnā tantum sectam sequitur; sed in cōtrarias partes ancipiti studio & cura distrahitur? fit enim interdum vt non solum acer, iracundus, elatus, ambitiosus, insolens & infestus sit: sed etiam lāguīdus, & eneruatus, & petulans & flagitiosus, & libidini atque nequitia nimis turpiter addictus. Vt igitur in eodem simili verser, quo paulò ante vsus sum, quemadmodū in cithara, cum aliæ chordæ nimis intentæ, aliæ nimis laxæ sunt, & omnes inter se maximè discrepent, absurdæ quædā & dissonæ voces, cum maxima aurium offensione funduntur: ita Rex in tanta vitæ disparitate, morborumq; repugnantium dissimilitudine à se ipso dissidens, secumq;

i

discor-

discordans, omniū hominū aures, oculos, animos
 grauit̄ offendit: vniuersamq; Rēp. nimis confusa
 & abs̄ona ratione perturbat. nec enim eā tantūm
 furore & amentia, & incōsiderata temeritate cōuel
 lit: sed etiā dedecore afficit, flagitiorūq; omniū im
 puritate corrūpit. In hac igitur tam perturbata vitē
 ratione, tantaq; flagitiorum dissensione, atq; pugna
 operæpretiū est animaduertere, quā operā nauēt
 isti boni viri Principibus; q̄ variē suā naturā versent,
 & ad variā atq; dissimilē cupiditatē Regis accōmo
 dēt. tantūm enim valent ingenio, vt nullus sit tam
 difficilis morbus, quē non adulādo & assentādo au
 geant: nullus sit animus tantis cōmotionibus agi
 tatus, quē non omni flagitio & ægritudine cōtami
 nent; tam diligenter autē vnicuiq; Principis flagi
 tio seruiūt: vt ad illud tantūm incitandū natos esse
 dicas. nunc enim furorē Principis augent, & illum
 immēsa cupiditate dominationis inflāmant: nunc
 omnibus blanditijs & lenocinijs ad vitæ mollitiē,
 atq; flagitiosas voluptates alliciūt: & ita deniq; va
 riē illū torquent, & flectunt; vt nihil Regibus qui se
 illis dediderūt aut magis vehemens & acre, aut ma
 gis languidū & eneruatū possit excogitari. Quod
 si vt ante iam dictū est, duæ virtutes cūm omnibus
 ingenuis hominibus, tūm vel maximē Regibus ne
 cessariē sunt, nempe fortitudo, & animi moderatio:
 omnisq; Principis institutio eo in primis referenda
 est,

est,

ter elatus, nec abiectus atque demissus animus, poterit vlllo modo in regia dignitate versari; omnis igitur institutio ad regiam dignitatem, & amplitudinem conferatur. Quemadmodum igitur (vt ante diximus) pueris qui opifices futuri sunt, vtile est illis ludis oblectari, quibus ad artem illam percipiendam magis prompti & expediti sint: sic etiam qui Rex futurus est, in pueritia ludendo discat æquitatem, discat liberalitatem, discat modestiam, discat virtutem, & aliquod honestum certamen ineat, ex quo laudem aliquam sibi vendicare conetur. caueatur autem diligentissimè ne fabulas quidem audiat, quæ ab hoc instituto nimis abhorreant: sed omnes ita compositæ sint, vt ex illis etiam intelligat iniuriam & iniquitatem esse rem tetram, odiosam, & detestabilè, sempiternoque supplicio vindicandâ. petulans & obscænum verbum ex ore illius non exeat; imo cum alios obscænenè loqui perspexerit, id indignè patiatur. Ad quod quidem multum refert, quales sint nutricis mores. vellem equidem in omnibus naturæ instituta seruari, quæ non minus Reginis, quàm reliquis mulieribus binas mammæ attribuit, quibus filios quos partu ediderunt, sui lactis vbertate sustentarent; sed quâdo tantum deliciæ atque perditionis mores potuerunt, vt non Reginæ solum: sed omnes fermè honestæ mulieres, illud dulcissimum ma-

tris nomen, potius mallent cum alijs mulieribus
 communicare, quàm laborem aliquem in nutrien-
 do suscipere: id saltem cauendum est, vt non ea nu-
 trix sit, quæ verbum petulans & obscænum efferre
 minimè vereatur. id enim quod primùm puer in-
 fans arripit, perpetuo in illius animo infixum per-
 manet. quod si praua cōsuetudine infectus, obscenè
 loqui didicerit, multa etiam cū obscenitate & im-
 pudencia geret. loquendi enim consuetudinem,
 mores & instituta vitæ sequuntur; leue namque &
 tolerabile flagitium illud videtur, quod in ore fre-
 quenter habemus. Et quamuis nullum aliud in-
 commodum ex hac sermonis obscenitate proueni-
 ret, quàm pudoris interitus; id tantum malum est,
 quātum verbis explicari non potest. amisso enim
 pudore, totum etiam studium dignitatis & hone-
 statis extinguitur; ad pudorem autem conseruan-
 dum, illud est etiam vtilissimum: vt non solum pa-
 rentes summa pietate colat, & eorum offensionem
 valdè vereatur, neq; solum magistrum & pædago-
 gum metuat; verum etiam senes autoritate, & pru-
 dentia graues in honore habeat; & ne in illorum
 offensionem incidat, se multis in locis à concessis
 etiam iocis abstineat. Præclare enim illud quod
 est apud Xenophontem. ita enim Cyrum Mag-
num cum mors instaret, loquentem cum filijs in-
 ducit, vt cum eos multis verbis ad omnem virtu-
 tem

tem erudiret, tum præcipuè illis studium pudoris & modestiæ commédaret. ait enim. Patrijs quidè institutis & moribus sic institutus sum, vt semper natu maioribus, non fratribus solum: sed omnibus ciuibus cederem via, sede, atque sermone. similiter autem ô filij sic vos à primis annis institui, vt ij, qui vobis antiquiorès essent, vos etiam honore præcederent: ijsque tantum vos præpositos esse putaretis, qui vobis iuniores essent. non igitur nouum aliquid & inusitatum vobis præscribo, sed antiquum morem, & publice receptum atq; legitimum. Hæc quidem Cyrus ille (qui virtute sua à paruis initijs, ad tantam amplitudinem peruenit, vt imperium suum extremis Asiæ terminis definiret; & cui Sanctæ literæ diuinæ virtutis testimoniū dant; & cuius nomen ab Isaia multis ante seculis quàm nasceretur egregie celebratum fuit) moriens filijs suis dixit, atque testificatus est. nec enim regiæ dignitatis interitum fore putauit, si senes se coram filijs suis non abijcerent: imo in ea sententia fuit, vt censeret fieri non posse, vt filij sui Regio nomine digni aliquando essent, si in prima ætate non senibus gravitate præditis assurgerent. intelligebat enim vir sapientissimus, maximum regiæ virtutis fundamentum pudore & verecundia puerili contineri. pueris autem vtile esse regi, non regere: vereri alios, non metum incutere: assurgere senibus, non senum as-

sentationibus inflari. Hoc igitur præceptum siue
 Cyrus liberis suis dedit; siue Xenophon ad effigiẽ
 institutionis regię atq; legitimę datum fuisse fin-
 xit, ego diuinum puto, quod tamen quantum à
 nostris moribus abhorreat, vos ipsi considerate.
 3 Theodosius Magnus Arsenium (viri eo tem-
 pore eruditionis & eloquentiæ nomine florentissi-
 mum) Roma accersiuit, vt filios suos Arcadium &
 Honorium Imperij successores, omnibus optimis
 artibus atque disciplinis erudiret. Constantinopo-
 lim igitur profectus Arsenius prouinciam suscipit,
 & Principes docere, incipit. cum autem Theodo-
 sius quadam die vellet oculis cernere, qualiter filij
 sui erudirentur, ad illos ingressus est, eo tempore
 quo Arsenius, suum munus obibat. offendit au-
 tem filios in solijs sedentes, stantem autem Arse-
 nium; id videns Theodosius ira grauissimè com-
 motus est, filijsq; præcepit, vt surgerent, magistro
 autem vt sederet, imperauit: deinde filijs ne vn-
 quam coram magistro sederent, magistro autem,
 vt quoties ei videretur, eos verberibus cæderet,
 nec vnquam in eorum erratis vlla ratione conni-
 ueret. Hæc quidem vir ille fortissimus, & omni
 virtute ornatissimus, qui orbem terrarum Impe-
 rio continebat, filijs atque filiorum doctore præ-
 scripsit; in quo quidem si illi permansissent, patris
 certè vestigijs insistere potuissent, neq; tantum nau-
 fragium

fragium

fragium Imperij factum fuisset. sed cum pater bellis implicitus necessario abesset, & illi in potestate mulierum, & hominum lautorum relinquerentur, euenit, vt magistrum à se minis expellerent, & delicijs effœminarentur: ita vt nemo eorum posset ad laudem parentis optimi principis aspirare. Nos tamen eò vnde defleximus redeamus. cum igitur in Principis institutione magna verecundiæ ratio habenda sit, ad eam verecundiam confirmandam valdè interesse censeo, constipari Regem hominibus prudentia & autoritate grauibus, quos tanquàm parètes vereatur, & magistri offensionem metuere: ne si illum contemnere cœperit, frustra in illo instituendo omnis labor impendatur. Volo præterea scurris aditum intercludi. intempestiuus enim iocis verecundiam tollunt, & conuitijs multos homines honestos exagitant: quorum vtrumq; est nimis à Regijs moribus & institutis alienum. est enim boni Principis vrbanitatem à scurrili loquacitate discernere: & ita delectari facetijs, vt semper impudentiam atque petulantiam excretur; ita laxare animum festiue dictis; vt conuitia plectat, & maledicendi licentiam vlciscatur. Maledictum igitur ipse neque conijciat vnquam in aliquẽ, nec ab alio cõijci patietur. præterea mēdaciũ odio maximo persequatur opus est is, qui est ad magnam nominis Regij laudem peruenturus. est enim

Veritas

Veritas bonum stabile atque sempiternum Deo gratissimum, ad amorem hominum alliciendum aptissimum, ad præsidia comparanda firmissimum. omnes enim se illi libentissimè tradunt, quem sperant summū vitæ discrimē potius aditurum, quàm aut datam fidem violet, aut mendacio quempiam circumueniat. Mendacium præterea est animi parui & angusti flagitium, omnia quantumuis leuia pericula metuentis. omnes quidem natura veritatis appetentes sumus, eamque summa diligentia peruestigandam arbitramur, eoq; studio ducti pro veris verisimilia interdū libenter arripimus. Magnum profectò signum est nihil esse magis aptum humanæ naturæ, quàm veritatem, quod illius etiã fallaci specie delectemur. Quàm turpe autem mendacium, quàm indignum hominis præstantia sit: ex eo liquet; quod ij etiam qui sæpè mentiuntur, maximum laborem, atque sollicitudinem in mendacio concinnando atque celando suscipiunt, manifestoq; deprehensi vehementer erubescunt. nunquam certè eos mendacij puderet, nisi vi naturæ victi iudicarent, fœdum atque flagitiosum esse mētiri. Si igitur omnes natura veritatem exquirimus, & mendaciū turpitudini semper affine iudicamus; quid est, quod tam multos homines mētiri cogat? nihil aliud profectò nisi metus. omnes enim qui mentiuntur, aut pœnam, aut incommodum, aut

offen-

offensionem, aut aliquid aliud eiusmodi pertimescunt; & ea de causa mendacij sibi perfugia comparant. Cum verò metus hominum sit animi fracti, & abiecti, atque turpiter seruientis ægritudo; in animos liberos, & excelsos cadere non potest: sed in seruos furaces atque fugitiuos, minas & verbera metuentes. Rex autem hoc nomine dignus esse nō poterit, nisi fuerit animo magno & excelso, omnia horribilia dignitatis gratia contemnente; & ita colligitur illum nulla conditione adduci debere, vt mentiatur. Præterea mendacij totius origo est in animi tenebris, & amentia cōstituta. Animus enim lumine mentis orbatus, ignorantiaq; tenebris & caligine demersus, sibi ipse mētitur, se ipsum fallit, & in capitalem fraudem impellit. Cum autem nihil sit amentia detestabilius; sequitur omne mendacium esse detestabile. quod enim à pestifero fonte profluit, pestiferum sit necesse est. Sed inquirunt multi vt M. noster assererat Reip. rationes interdum postulare, vt Rex inuerecunde mentiatur. quo nihil flagitiosius dici potest. primum enim nulla vtilitas est, cum turpitudine coniuncta; nec enim ea est vtilitas appellanda, quæ multo magis nocet quàm iuuat. qui autem vtilitatis gratia mētitur, nulla vtilitate potest id quod damni facit, resarcire. Dignitatem enim qua nihil in rebus humanis præstantius est amisit: vt vel pecuniam au-
geret,

geret, vel imperij fines dolo atq; fraude propagaret, sic igitur fit, vt quod lucratus est, nō sit cū eo quod amisit vlla ex parte comparandum. vt enim qui vt stannum coāceruet, aurū atq; gemmas effundit, nō est in re familiari diligēs existimādus: ita qui vt aliquid lucrū faciat, dignitatem abijcit, non vtilitati seruire: sed omnes vtilitates euertere putandus est. qui autem mentitur dignitatem suā abijcit; auari enim atque perfidi, & iniusti famam colligit: nullo igitur modo mēdaciū vtilitatē constituit: sed magnum potius detrimentum sibi, atque rebus suis importat. Quid illud? quod etiā ea quorū cupiditate is, qui nimis vtilitatem respicit, discessit à dignitate, frequenter amittit. præclare Aristoteles ait, falsum bonum in principio, verū malum esse, temporis progressu conuinci. quā falsum autem bonum sit, id quod mendacio comparatur, ipsius mendacij nomen apertè declarat. Præterea nihil stabile potest esse, quod non est hominum fidelitate munitum. qui autem fidem sanctè non colit, non potest aliorum fide muniri, nemo enim illi credit; sic autem fit, vt omnes vtilitates mendacio partæ, facillimè dissipentur. vt enim mercator qui specie præsentis vtilitatis illectus aliquem fraudat, illud quod fraudulenter auertit animo securo non possidet, & omnes sibi vias pecuniæ maioris intercludit; nemo enim cum illo com-

mercium

ratione profligari in regno tuo virtutem, & ignaviã in dominatu constitui. id ne igitur fieri vlllo modo patieris, quo simul & regni tui opes infringas, & hostibus lætitię causam afferas, & quoties signa cõ- tuleris, illis necessariò victoriam cum insigni clade tua & ignominia concedas? Præterea libenter ex te audirem, quid malles annales de te ad annos sexcentos prædicare? num quòd te semper præ- bueris hominibus nobilibus, quamuis essent igna- ui & flagitijs omnibus infames obnoxium, & eorũ cupiditatibus obsequentem? an quod nullum ina- ne nobilitatis nomen plus apud te valuerit, quàm egregiæ virtutis ornamentum? dubium certè non est, quin malles memoriæ tradi te nihil vnquam in vita pluris quàm virtutem æstimasse. id igitur nũc fac, quod posteritati commendari, & hominum sempiternæ memoriæ consecrari ardentissimè cu-
pis. Illud deinde considera, neque iustitiæ æquita- tem pati, nec vllã prudentiæ rationem ferre, vt qui nullã omnino Reip. utilitatẽ afferũt, opibus Reip. saginẽtur; & quod erat fortibus & spectatis homini- bus tribuendũ, ignavis, & otiosis sine vlllo modo tri- buatur. imò vt apes fucos arcẽt, eò quòd fuci neque ceram conficiunt, neq; cellas extruũt, nec eas melle cõplent: sed ipsum mel apiũ labore, cura, & sedulita- te confectũ in tẽperanter absumũt: sic oēs homines desidēs & ignavi, qui tanquã fuci cùm nullã operã

f

-411112

Reipu. nauent, omnes tamen Reip. opes liguriunt
 atque deuorant, à regni finibus expellēdi & eijciēdi
 sunt. si enim boni Principis est, turpe otium & de-
 fidiam non impunitam relinquere: summum certè
 flagitiū erit, ipsam segnitiam muneribus industriæ
 debitis ornare; & si ad officium boni Regis perti-
 net, virtutem remunerare, non mediocre scelus Re-
 gis erit, virtutem negligere; & beneficia quibus vir-
 tus erat afficienda, ad ignauix & dedecoris orna-
 mentum transferre. Quibus autem quæso artibus
 & disciplinis, vel Cyrum, vel Alexandrum, vel Cæ-
 sare, vel alios Imperatores qui regiones innume-
 rabiles armis inuictis peragrarunt, tantum potuisse
 suspicaris: vt nihil esset vel tam natura & arte mu-
 nitum, vel tam firmo præsidio vallatum, quòd non
 armis atque virtute superarent? hac vna certè disci-
 plina, qua virtutis institutio & amplificatio conti-
 netur. non enim diuites qui malis artibus pecunias
 quærebant, & domi congestas habebant, non ho-
 mines opinione nobilitatis inaniter inflatos: sed sa-
 pientes & fortes ornabant, nec vlli generi hominū
 modo in illo vigeret virtus & industria, aditum ad
 honores summos intercludebant. quidquid autem
 erat virtutis ornamentis nudatum, quamuis auro
 & gemmis splenderet, & titulis magnificis ornare-
 tur: despiciebant, & contemnebant, atq; pro nihilo
 putabant. satis diuitē esse putabant, quem virtute
 cumu-

cumu-

cumulatum esse viderent, & satis nobilem esse cen-
febant, qui factis egregijs notus esset. Cùm igitur
multi nobiles, ne nomen maiorum virtute partum
aliquo dedecore macularent, multum operę in vir-
tutis studio ponerent: cùm multi rursus ignobiles
ad spem dignitatis amplissimæ raperentur, eaque
de causa virtutis studio flagrarent, necessario eue-
niebat, vt multi virtute excellentes extarent. mini-
mè igitur mirum erat, cùm Principes illi se multis
fortibus & spectatis hominibus stiparent, eos orbē
terrarum sub imperium ditionemq; suam subiun-
gere. Hac etiã ingressi via Hispaniæ Principes quo-
rum stirpe procreatus es, res memorabiles in rebus
bellicis effecerunt, & Mauros ex Hispaniæ finibus
expulerunt, multasque Solis orientis & occidentis
oras armis expugnarunt. sed quid Hispaniæ princi-
pes memoro: cùm nemo vnquam vel apud Græcos,
vel apud Latinos, vel apud barbaras & incultas na-
tiones vir magnus extiterit, qui non virtutem om-
nibus opibus, & titulis, & generis ornementis: siue
in pace, siue in bello prætulerit? Principes enim usu
rerum periti, virtutibus instructi, cupiditate laudis
incensi, bonorum consilio firmati, fortium hominũ
comitatu circũsepti: quo tandem modo vinci atq;
superari potuissent? Si igitur Princeps clarissimè &
humanissimè eo quo te istius animi magnitudo vo-
cat intendis; si ad summum & amplissimum decus

eniteris; si vel pacis ornamentis in otio honesto re-
 dundare, vel firmissimis præsijs in bello muniri
 cupis; si maiorū vestigijs ingredi, & optimi Regis
 officio perfungi desideras; non opes ingentes, si vir-
 tute nudatæ fuerint magnificiendas existimes; non
 generis nobilitatem, si fuerit honestatis expers or-
 nandam arbitreris; virtutemque tantum qua nihil
 neque pulchrius, neque iucundius, neq; salutaris
 esse potest amplectere. iure tuo vttere, libertatem re-
 tine, ne vllius inanem fremitum vereare, nullius ho-
 minis arrogantis offensionem pertimescas; fac tuæ
 excellentis indolis atque virtutis indicium. con-
 temne igitur ignauiam, coërce temeritatem, resca
 libidinem, comprime superbiam: nemo sit in toto
 regno vel tam opibus elatus, vel tã nobilitatis opi-
 nione tumidus, qui tibi leges imponat, tantumque
 sibi sumat, vt te à studio ornandæ virtutis abducere
 conetur. in quocūq; igitur hominū genere virtutē
 nitere perspexeris, illud honestandum suscipe. si id
 fuerit ignotum nobilita; si fuerit egens, locupleta; si
 fuerit humile, in altum gradū dignitatis extolle; &
 factis ostēde, nihil apud te plus valere, quàm splen-
 dorem iustitiæ, quàm animi excelētis altitudinem,
 quàm admirabilem totius decoris & honestatis ele-
 gantiã: & sic tandem fiet, vt hostibus timorem inji-
 cias, ciues ad amorem allicias, omnibus admiratio-
 nem cōmoueas, fortium hominum firmo præsidio
 muniaris,

muniaris, diuina semper ope & auxilio cōfirmeris, gloriaque immortalī circūfluas, nullaq; posteritatis memoria de tua præstante virtute sileat. Hæc me Regi dixisse putate; quod si illi persuasero, vt in hominum delectu nihil virtuti præferendum existimet, illum minimè officio suo defuturum esse confido. Quantam auctoritatem si apud illum habiturus, inquit, M. si ad illum orationis istius vim & ornatum contuleris, augurari non possum. hoc planè scio, me tuis argumentis adduci, vt credam, omne status regij tuendi & conseruandi præsidium esse in bonorum studio, consuetudine, & familiaritate ponendum. Quod inquam magnum adiumentum bonorum hominum familiaritas Regibus afferat, recte iudicas: quòd verò omne Regis præsidium in ea collocas, falleris quidem meo iudicio. sunt enim alia multo maiora & firmiora, vt statim videbimus. sed prius pauca quædam de fructu, quem Reges ex bonorum consuetudine percipiunt dicenda sunt. Primū quidē ea regibus plurimum dignitatis adiungit. vt enim vix quidquā est, quod maiore labem & maculā dedecoris inurat regibus, quàm improborū familiaritas: ita cōsequens est, vt bonorū cōuictus, illis multū dignitatis afferat. talem enim opinionē de principum moribus & vita recipiūt homines: quales sunt eorū mores, quorum familiaritate eos implicatos animaduertunt.

deinde prudentia, prudentium consuetudine non paratur solum; sed etiam augetur. rectè Theognis.

Recti recta monent, prauos si audiueris, illi

Quidquid habes mentis, fraudibus eripient.

accedit animus magnus, atque rei benegerendæ, fiducia. intelligit enim Princeps qui bonos atque sapientes viros ad suum nomen adiunxit, eos quibus suam salutem atque dignitatem credidit: neque temeritate labi, neque metu frangi, neque perfidia corrumpi vlllo modo posse. nec illud mediocre subsidium putandū est, quod ij Principes qui bonis hominibus vtuntur, partim eorum exemplo, partim etiam verecundia facilius libidines suas tenent, & modestiæ atque temperatiæ dulcedine capiuntur. Postremò Princeps ille, qui sibi bonos studio atque beneuolentia deuincit, illa iucunditate perfruitur, quam plerique principes sentire non possunt. quid enim est in vita amico fideli dulcius? quid ad fructum melius? quid ad securitatem munitius? hoc autem tanto bono carent omnes fermè Principes. ita verò fit vt ij, qui maximè fidelibus amicitijs firmandi atque fulciendi sunt, nullum fidelem amicū habeant. quod quidem duplici ratione contingit: vna est quòd amicitia, iuris quadam æquabilitate, & pari atque simili vitæ ratione continetur; Regis autem maiestas & amplitudo sublimior est, quàm vt quisquam ad illius æqualitatem & similitudinē
aspi-

aspirare queat: altera, quòd Reges non omnem curam & sollicitudinem ad bonos viros eligendos cõferunt: sed eos tantum qui se simulato officio inferunt & intrudunt, in familiaritatem recipiunt. Primum impedimentum modestia & humanitate, secundum prudentia atque delectu tolli potest. non quidem fas est aliquem Regi dignitate exæquari, illud tamen præstat Regis humanitas atque modestia, vt in priuato saltem colloquio, & in secretorum cõmunionem, eos quos videt esse sapientia atq; fide præstantes, secum exæquari patiatur; neque se illis anteponat, quos regia virtute præditos animaduertit. similiter etiam principes sapientes non eos qui se venditant & ficta sedulitate simulataque virtutis specie se regibus insinuant: sed eos qui verè virtutis opibus florètes, & ab omni leuitate & ostentatione remoti sunt, secum beneuolentia & amore coniungunt. quòd qui faciunt neque prodi, neque deserui, neque in fraudem induci possunt. cùm enim beneficia sua apud homines gratos, & memores, & fide atque virtute præstantes habeant collocata; fieri non potest, vt non eorum fide, virtute, cura, studio, vigilantia sepiantur; & in omni graui casu, & in omni fortunæ iniuria, non eorum opes, atque adeò vitam pro suo statu in discrimen offerri perspiciant. Hac igitur ratione Princeps qui statum suum hominum excellentium fidelitate cõmunic-

rit, in illorum virtute conquiescet; illorum opibus cum opus ita fuerit perinde vtetur atque suis; consilia sua cum illis libentissimè cōmunicabit; in illis deniq; ponet laboris totius alleuamentum, honestissimum pacis ornamentum, firmissimum belli subsidium, summam in secunda fortuna iucunditatem, tutissimum in aduersa perfugium: ita vt non solum Regis dignitas, sed animi etiam securitas & oblectamentum, in amicorum sapientia, & virtute, & fide consistat. Ex quo sequitur non esse principis opes tam in auro & argento, & in gemmis, & in vctigalibus immensis, & imperio latissimè propagato; quàm in hominum honestissimorum amicitia collocandas. vt enim Dion ad Dionysium scribens ait, Nō videmus in tragædijs Principes argenti inopia: sed amicorum penuria concidi. nemo enim eorum conqueritur, quod egestate compulsus in coniuratorū manus inciderit: sed quid dicit? Orbatus amicis ah miser fœdè interimor. Apud Persas olim quidam Regis oculi nominabantur, alij verò aures, alij postremò amici, quo quidē nomine illæ etiam oculorum, & aurium functiones facillimè cōtinentur. sic autē fit vt Rex qui fidelibus amicis stipatus est, multis oculis omnia quæ sunt illi speculanda atque animaduertenda prospiciat; multis item auribus, omnia quæ sunt audienda cognoscat: ita vt labi & errare minimè possit. Princeps igitur qui hoc sapiē-

TYPOGRAPHVS LECTORI.

VIXDVM opus hoc de Regis institutione & disciplina, à R. D. Hieronymo Osorio Epif. Syluen. per eos quos ipsi amicos esse sciebam, vt in hac nostra officina typis excuderetur impetratum absolueram: cum mihi ab eodem errata non pauca cum graui querela, & peracerba nostræ diligentia accusatione mittuntur. quæ mihi quidem res maiorem attulit molestiam quam vt quisquam possit existimare, eã siquidem diligentia adhibueram, vt liber hic quam emendatissimus in lucem prodiret, quã satis esse arbitrabar. sed partim ignauissimorum chalcographorũ oscitantia: partim quod is cui emendandi cura incũbebat alijs impediretur; aut certè librarij vitio qui exemplar nobis traditũ ex ipso autographo fide haud quaquã bona excrripsisset: quib' accessit, quod autor qui in Algarbio tanto locorũ interuallo aberat, vt sine dispẽdio & graui nostræ officinæ incõmodo adiri nõ posset effectũ est, vt labor noster & diligẽtia inanis redderetur. Quando igitur lector optime huic malo mēderi alia ratione nõ possumus, errata oĩa hĩc in vnũ cõgesta exhibemus: quo facilius & tibi atq; pximo typographo qui hoc opus denuo excudendũ pararet, consultũ esset: ne in eundẽ (quod aiunt) lapidẽ nostro periculo edoctus impingeret. Vale.

R

ERRATA.

¶ Folio 3. a fronte, linea 24. nihil esse animo, lege nihil esse animo ma-
ximo. ¶ Fol. 4. atergo, linea 12. moderetur, lege moderatur. ¶ Fol. 7.
atergo, linea 4. faustis omnibus, le. faustis ominibus. ¶ Fol. 9. a fronte
linea 3. le. consecuta sunt. ¶ Fol. 12. atergo, lin. 5. oblegandā, leg. able-
gandam. ¶ Fol. 16. a fronte, linea 24. torpere, lege torpore. ¶ Folio. 19.
atergo, linea 20. aliquæ reliquæ, lege aliquæ reliquæ. ¶ Fol. 20. atergo
lin. 9. inuiles, lege inutiles. ¶ Fol. 23. atergo, lin. 8. in fradem, le. in frau-
dem. ¶ Fol. 24. a fronte, lin. 15. tantumdem, lege. tantum de. ¶ Fol. 25.
atergo, lin. 25. ad libertatem, lege ad liberalitatem. ¶ Fol. 26. atergo, lin.
25. ornata, lege ornatè. ¶ Fol. 27. atergo, lin. 25. attinent, lege attinet.
¶ Fol. 32. atergo, lin. 21. collocanda, lege. collocandam. ¶ Fol. 35. atergo,
linea 20. detstandā, lege detestandam. ¶ Fol. 38. in fronte, lin. 14. bethle-
micus, lege bethlehemiticus. ¶ Fo. 39. in frôte linea 9. possis, lege possit.
& lin. 17. vesari, lege versari, & atergo, lin. 8. sustendum, le. sustinendū.
¶ Fol. 40. linea 10. in Reipub. lege in Republica. ¶ Fol. 47. atergo, lin.
23. dicere, lege discere. ¶ Fol. 50. a fronte, linea 6. fit, lege sit. & eod. fol.
atergo, lin. 14. quantus, lege quantas. ¶ Fol. 55. a fronte, linea 23. aledan-
drum, lege alexandrum. ¶ Fol. 57. a fronte, lin. 5. flagras, leg. flagrans. &
atergo, linea 23. cum diguitate, lege cum in dignitate. ¶ Fol. 58. atergo,
lin. 19. igitur, le. si igitur. ¶ Fo. 60. atergo, lin. 27. comode, le. quomodo.
¶ Fol. 61. lin. 24. patiat, leg. patiantur. ¶ Fol. 63. a fronte, lin. 1. totius,
lege & totius. ¶ Fol. 66. atergo, lin. 10. licentiæ, lege licentia. & linea 17
deinum, lege domum. ¶ Fol. 67. a frôte, lin. 20. in quod, scribe id quod.
& atergo, lin. 24. gubernare, lege gubernari. ¶ Fol. 69. atergo, linea 6.
furentem, lege furenter. ¶ Fol. 70. a fronte, lin. 3. suo, lege sua. & lin. 6.
carpat conficiat, lege carpat atque conficiat. ¶ Fol. 44. a fronte, linea 19.
iudio, lege iudicio. ¶ Fol. 80. a fronte, lin. 18. sed id, lege sed quid id.
¶ Fol. 83. a fronte, lin. 4. habeat, lege habeant. ¶ Fol. 90. atergo, linea 1.
erum, lege eorum. ¶ Fol. 97. atergo, lin. 19. pueris, lege puerilis. ¶ Fo. 98
atergo, linea 20. preditas, lege predicas. ¶ Fol. 105. atergo, lin. 7. disside-
tes, lege dissidentes. ¶ Fol 107. a fronte, linea 10. relique, lege relinque.
¶ Fol. 108. a fronte, lin. 9. gerat, le. gerit. & atergo, lin. 15. Rem. vniuer-
sam, lege Rempublicam vniuersam. ¶ Fol. 109. a fronte, lin. 20. versaba-
tur, lege versatur. & atergo, lin. 6. effecit. lege efficit. ¶ Fol. 110. atergo,
lin. 5. onde, lege vnde. & lin. 9. cōtineri, scribe cōtinere. ¶ Fol. 115. atergo
lin. 23. in pullus, lege in purus. ¶ Fol. 116. atergo, lin. vlti. moderatione,
lege meditatione. ¶ Fol. 117. a fronte, lin. 17. eo temperatione, lege ea
temperacione. ¶ Folio 119. a fronte, linea 19. sine quo, lege sine quo.
¶ Fol.

¶ Fol.

¶ Fol. 120. a fronte, linea 21. abdomen, lege abdomen. & eod. fo. atergo
 linea 9. auertit, lege auertat. ¶ Fol. 122. a fronte, linea 20. in illi, le. in illis.
 & eod. fol. atergo, lin. 21. seruit, lege feruet. ¶ Fol. 123. a fronte, lin. 24.
 metus autem vt duplex, lege metus autem duplex. ¶ Fol. 125. a fronte,
 linea vlti. assurge, lege assurgere. ¶ Fol. 126. a fronte, lin. 12. parentes, lege
 parentes. ¶ Fol. 129. a fronte, lin. 15. dignitate, scribe dignitati. & eodem
 fol. atergo, lin. 16. obire lege obiri. ¶ Fol. 130. a fronte lin. 3. commen-
 dandam, lege commendandum. ¶ Fol. 132. a fronte, lin. 25. conseruūt
 lege conserunt. ¶ Fol. 134. a fronte, linea 13. vel imitatione, vel in imita-
 tione. ¶ Fol. 137. a fronte, linea 7. modulatur, lege moderatur. ¶ Fol. 138
 atergo, lin. 1. prebuerit, lege prebuerint. ¶ Fol. 140. a fronte, lin. 4. ani-
 mum illius, lege animos illorum. ¶ Fol. 146. a fronte, linea 16. didicerit,
 lege didicerint. ¶ Fol. 147. a fronte, linea 12. candoris, lege candori.
 ¶ Fol. 148. a fronte, linea 9. initio, lege inito. ¶ Fol. 149. atergo. lin. 27.
 qui si, lege quæ si fuissent. ¶ Fol. 151. a fronte, lin. 1. esse, lege esset. ¶ Fol.
 158. a fronte, linea 9. contemnit, scribe contemnunt. & lin. 22. sequere-
 tur, lege sequerētur. & atergo, lin. 9. conuellij, lege conuellit. ¶ Fol. 163
 atergo, linea 24. quod omnem, lege quod omen. ¶ Fol. 167. a fronte, lin.
 7. sapientia, lege sapientiam. & atergo, lin. 18. ad quem, lege ad quam.
 ¶ Fol. 168. in fronte, lin. 14. plnrium, lege plurimum. & atergo linea
 26. hominis scribe homines. ¶ Fol. 170. a fronte, lin. 15. hac. lege hanc.
 linea 16. hominem, lege hominum. ¶ Fol. 172. atergo, linea 9. in eo, scri-
 be in ea. ¶ Fol. 175. a fronte, linea 8. reliquis, lege reliquos. ¶ Fol. 177.
 atergo, linea 17. fragrantissimus, lege fragrantissimis. ¶ Fol. 180. atergo
 linea 26. morumq;, lege infirmorumque. ¶ Fol. 181. a fronte, linea. 2.
 ornet, lege ornat. ¶ Fol. 182. atergo, linea 13. infamiliaritate, lege infami-
 liaritatem. & ibid. immisero, lege immerfero. ¶ Fol. 184. a fronte, linea
 3. fecerunt. lege iecerunt. ¶ Fol. 185. a fronte, linea 19. positæ sunt, lege
 potitæ sunt. ¶ Fol. 188. a fronte, linea. 7. sit, lege sis. ¶ Fol. 190. a fronte,
 linea 16. consilis, lege consilijs. & linea 19. sapinetia, lege sapientia. &
 linea 26. partæ, lege parte. & linea 27. delisijs. lege delitijs. ¶ Fol. 193.
 a fronte, linea 1. amplissimè, lege amplissimæ. & atergo, linea 16. ita
 nulla, lege ita vt nulla. ¶ Fol. 199. a fronte, linea 6. Romani, lege Romam.
 ¶ Fol. 201. a fronte, linea 9. rationibus, lege nationibus. & atergo, linea
 18. deuincire, scribe deuinciri. ¶ Fol. 202. a fronte linea. 10. tegium,
 lege regium. ¶ Fol. 203. atergo, linea 4. id opem, lege ad opem. ¶ Fol.
 210. atergo, linea. 3. atque spe sempiterna, lege atque spe de sempiterna
 ¶ Folio. 212. a fronte, linea. 6. cum principem, lege eum principem.
 ¶ Fol. 214. a fronte, linea 16. sic deum, lege sic vel deum. ¶ Fol. 221. ater-
 go, linea 8. & cum, lege & eum. ¶ Fol. 226. a fronte, linea. 5. mestia, lege

mestitia. linea 7. militibus, lege milites. ¶ Fol. 228. atergo, linea 21. ares,
lege artes. linea 22. per se dignitatis, lege per se sine dignitatis. ¶ Fol. 229.
a fronte, linea 25. vtiliora, lege vtilior. & atergo, linea 2. sustentatur,
lege sustentantur. ¶ Fol. 233. a fronte, linea 2. videbant, lege videbunt.
¶ Fol. 237. a fronte, li. 4. cogitate, le. cogitare. & lin. 7. maximaq; premia,
lege maximaq; premia persoluta sunt. ¶ Fol. 238. atergo, linea 13. de-
bere, lege deberi. ¶ Fol. 239. a fronte, linea 14. non in, lege alij. ¶ Fol. 242.
atergo, linea 21. cum qui, lege eum qui. ¶ Fol. 241. a fronte, linea 5. temet
lege timet. ¶ Fol. 243. a fronte, linea 18. athenises, lege athenienses. ¶ Fol.
245. a fronte, linea 6. id obuam, lege it obuam. ¶ Fol. 246. a fronte, li-
nea 19. socium, lege socrum. ¶ Fol. 249. atergo. linea 17. vastate, lege
vastatae. ¶ Fol. 254. atergo, linea. 9. dedecoris, lege decoris. ¶ Fol. 256.
atergo, linea 25. homines, lege hominis. ¶ Fol. 259. atergo, linea 23. de-
bitam fidem & officium aut patriæ. scribendum. & non debitam fi-
dem & officiũ aut Regi aut patriæ. ¶ Fol. 263. a fronte, linea 26. seucri-
tate, lege securitate. ¶ Fol. 270. atergo, linea 9. discernat, lege decernat.
¶ Fol. 273. a fronte, linea 19. staturæ, lege statuere. ¶ Fol. 276. atergo, li-
nea 17. famam, lege famem. ¶ Fol. 284. a fronte, linea 26. difficile est in-
quies. superfluit illud inquies & ideo delendum. ¶ Fol. 290. atergo,
linea 5. iucundus, le. iudicandus. ¶ Fol. 294. a fronte, li. 7. diuini ho-
minis, lege diuini numinis. eod. fol. atergo, linea 12. miro enim, lege
miro etiam. linea 13. quotes, lege quoties.

FINIS

INSTITUTO DE HISTÓRIA DA EX-
PANSÃO E DO COLONIALISMO
Faculdade de Letras - Coimbra

iti

BB Rego da Guerra

INSTITUTO DE HISTÓRIA
E GEOGRAFIA
DE SÃO CARLOS

B

320